

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ НА ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВУ СФЕРУ ПІДЛІТКА

Білоущенко Вікторія Василівна,
магістранта 6 курсу, заочної форми навчання
Науковий керівник – кандидат психологічних наук,
доц. Чарнецька Р.Т.

Нові інформаційні технології стрімко проникають у всі сфери нашого життя. Їхнє впровадження в систему освіти, роботу й дозвілля є чинником формування в молодого покоління нових духовно-моральних основ, що спираються на екранно-комп'ютерну культуру. А цей вид культури ґрунтується на новому засобі комунікації. Фактично відбувається заміна культурно-інформаційного простору, де центральне місце належить людині не стільки як носієві інформації, а скоріше як «візуальному образу», що заснований на екранно-комп'ютерному потоці зображень.

З постійним розвитком комп'ютерних технологій зростає і кількість людей, котрі постійно використовують комп'ютер в робочих цілях, так і тих, які надмірно захоплюються комп'ютерними іграми і використовують інтернет, так званих комп'ютерних адиктів (залежність користувачів). Впливу нових технологій, як і всьому новаторському, в більшій мірі підпадає молоде покоління (від 10 років).

Мета статті полягає в виявленні зв'язку інтернет-залежності підлітка з емоційно-вольовою сферою та розробці психокорекційної програми щодо розвитку особистісної стійкості та емоційно-вольової саморегуляції.

Предметом нашого дослідження є виявлення впливу рівня інтернет-залежності на емоційно-вольову сферу підлітка.

Під час аналізу наукової літератури з теми дослідження нам вдалося виявити, що інтернет-залежність сприяє негативному перетворенню особистості підлітка, а саме

емоційно-вольової сфери, адже на даному віковому етапі відбуваються кардинальні зміни у формуванні особистості.

Наше дослідження проводилося на базі Херсонської загальноосвітньої школи № 51. Емпіричну вибірку склали школярі 8-9 класів, віком від 13 до 16 років. Загальна кількість досліджуваних 50 осіб.

Емпірична частина дослідження складалася в декілька етапів. На першому етапі нашого дослідження ми виявляли рівень інтернет-залежності досліджуваних підлітків. Після результатів ми розділили нашу вибірку на дві групи: перша група: інтернет-залежні школярі; друга група – незалежні від інтернету. На наступному етапі ми діагностували емоційно-вольову сферу школярів та аналізували її особливість у інтернет-залежних підлітків та незалежних від інформаційних технологій.

Для дослідження рівня комп'ютерної та інтернет-залежності ми використовували методи: 1) Засіб скринінгової діагностики комп'ютерної залежності (Л.Н. Юр'єва, Т.Ю. Боябот), що дозволив нам виявити рівень комп'ютерної залежності підлітків; 2) шкала Інтернет-залежності А. Жичкіної дозволила нам проаналізувати міру інтернет-залежності досліджуваних;

У дослідженні емоційно-вольової сфери використали комплекс наступних методик: 1) методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона направлена на виявлення особливостей переживання відчуття самотності; 2) самооцінка тривоги, фрустрації, агресивності та ригідності Айзенка мала виявити психоемоційні стани підлітків; 3) методика дослідження вольової саморегуляції А. Зверькової, Є. Ейдман.

Наше дослідження дозволило виявити наступне:

Засіб скринінгової діагностики комп'ютерної залежності показав, що більшість досліджуваних підлітків (32 %) знаходяться на стадії комп'ютерної залежності; у 28 % школярів виявлено стадію захоплення; 20 % школярів не мають ризику розвитку комп'ютерної залежності; ще 20 % підлітків мають ризик розвитку комп'ютерної залежності. Таким чином, слід відзначити, що для більшості досліджуваних школярів проблема інтернет-залежності є

актуальною, оскільки підлітки при взаємодії з інтернетом знаходяться в більшій небезпеці, бо являють собою найменш захищену аудиторію, оскільки в меншій мірі, ніж дорослі, в змозі фільтрувати інформацію, яка обрушується на них з інтернету. Отримані дані змушують про особливості впливу інтернету на формування особистісних якостей підлітків задуматися, адже від того, чим займається підліток у вільний час, як організовує своє дозвілля, залежить формування його особистісних якостей, потреб, ціннісних орієнтацій, а в цілому визначає його положення у суспільстві.

Результати за шкалою інтернет-залежності А. Жичкіної дозволили нам виявити міру комп'ютерної залежності досліджуваних підлітків. Отримані результати зображені на рис. 1.2.

Таким чином, нами було виявлено, що 40 % досліджуваних інтернет-залежні, 32 % - схильні до інтернет-залежності та 28 % не схильні до інтернет-залежності.

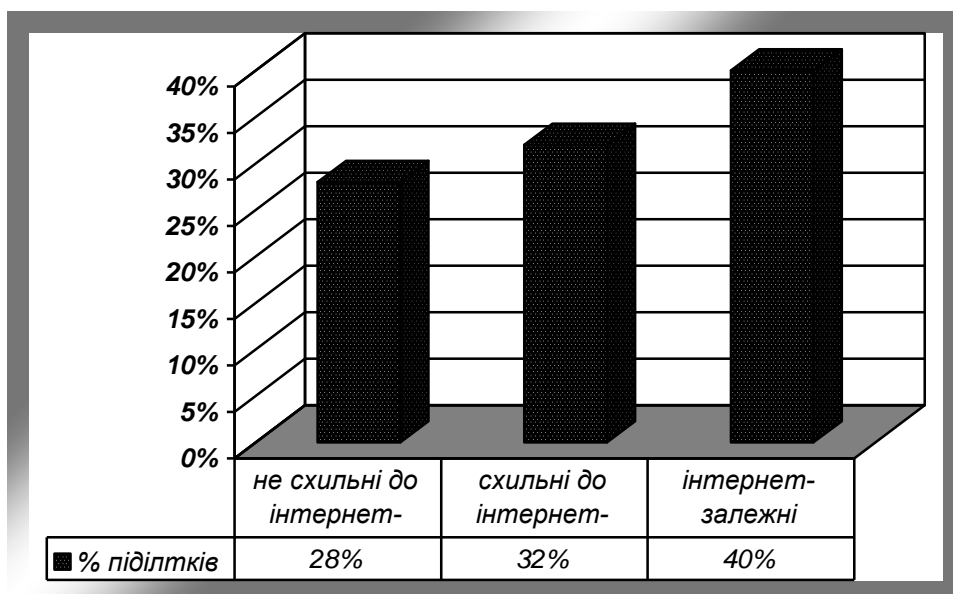

Рис. 1.2 - Результати дослідження за шкалою інтернет-залежності А. Жичкіної

Отже, 40 % досліджуваних підлітків настільки віддають перевагу життю в інтернеті, що фактично починають відмовлятися від свого «реального» життя. Мають нав'язливе бажання у використанні інтернету, що супроводжується соціальною дезадаптацією та яскраво вираженими психологічними симптомами. Не помічають або ігнорують зовнішні пріоритети, погано адаптуються до реального життя. Навіть краса природи і та сприймається з меншим

захопленням, оскільки можливості комп'ютерної графіки безмежні і на екрані монітора з'являються чудові, фантастично прекрасні, але неіснуючі, насправді, пейзажі.

Схильність до інтернет-залежності (у 32 % підлітків) проявляється через захоплення комп'ютером, як «ною» іграшкою, особистість перестає займатися усім іншим. Поступово може віддалитися від родичів, друзів, навчання, залишаючи пріоритет за комп'ютером.

28 % досліджуваних не схильні до інтернет-залежності, вони не мають нестерпного бажання постійно використовувати інтернет ресурси та отримують задоволення від реального життя, а не від особливостей діяльності в мережі.

Можемо припустити, що інтернет-залежність підлітків може бути пов'язана саме зі стрімким зростанням інформаційних технологій, яким в більшій мірі піддається молоде покоління.

Після проведення дослідження на виявлення рівня інтернет-залежності нами було виявлено дві групи досліджуваних підлітків: 1 група – інтернет-залежні (28 підлітків – 56 %); 2 група – незалежні від інтернету (19 школярів – 34 %). В подальшому дослідженні ми аналізували емоційно-вольову сферу школярів з урахуванням їх рівня інтернет-залежності.

Методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона дозволила виявити: більшість досліджуваних школярів, які залежать від інтернету $F(3,89)$, $p \leq 0,01$ в більшості випадків відчувають себе самотніми ніж незалежні від інтернету школярі $F(2,78)$, $p \leq 0,05$. Ми вважаємо, що це пов'язано з тим, що підлітки настільки віддаються взаємодії з інтернетом, що ігнорують «живу» взаємодію з оточуючими, вони занурюються у віртуальний світ і тим самим відгороджують себе від оточуючих, що призводить до їх відчуття самотності.

Методика, направлена на діагностику рівня тривоги, фрустрації, агресивності та ригідності Айзенка виявила: залежні від інтернету підлітки, мають середній рівень тривожності (43,1); середній рівень фрустрації (35,4); середній рівень агресивності – (42,5) та ригідності (40,4). Діти

незалежні від інтернету мають низький рівень тривожності (29), низький рівень фрустрації (30), середній рівень агресивності (40,3) та ригідності (41,1). Отже, нами було виявлено, що досліджувані підлітки, які залежать від інтернету мають середній рівень тривожності та фрустрації. Отже, ми можемо відзначити, що дана залежність впливає на психічний стан дітей, адже вони схильні в залежності від обставин сприймати їх як погрожуючі, реагують на такі ситуації станом тривоги, мають реакцію з фіксацією на перешкоді, такий тип реагування відображає внутрішнє напруження досліджуваних при виникненні стресових та фруструючих ситуаціях.

Вольова саморегуляція підлітків має наступні особливості: Показник загальної шкали вольової регуляції свідчить про наступне: більшість інтернет залежних школярів – 53,6 % мають низький показник вольової саморегуляції ф-ем. (2,53), $p \leq 0,05$, а більшість незалежних від інтернету підлітків – 63,2 % мають високі показники вольової регуляції ф-ем. (3,37), $p \leq 0,01$. Таким чином, більшість підлітків, які залежать від інтернету (53,6 %) мають низький показник вольової регуляції. Дані результати спостерігаються в людей чутливих, емоційно нестійких, вразливих, невпевнених у собі. Рефлексивність у них невисока, а загальний фон активності, як правило, занижений. Їм властиві імпульсивність і нестійкість намірів. Це може бути пов'язано як з незрілістю, так і з вираженою витонченістю природи, не підкріпленою здатністю до рефлексії та самоконтролю.

Результати школярів, які не залежать від інтернет-ресурсів вказують про наступне: 63,2 % підлітків мають високий показник вольової регуляції, він властивий емоційно зрілим, активним, незалежним, самостійним особам. Їх відрізняє спокій, упевненість у собі, стійкість намірів, реалістичність поглядів, розвинене почуття особистого обов'язку. Як правило, вони добре рефлексують особисті мотиви, планомірно втілюють власні наміри, вміють розподіляти зусилля і здатні контролювати свої вчинки, володіють вираженою соціально-позитивною спрямованістю..

Кореляційний аналіз дозволив нам виявити наступне: високий рівень тривожності обумовлює формування

комп'ютерної залежності, зниження рівня стресостійкості та наполегливості; високий рівень інтернет-залежності сприяє збільшенню рівня агресивності, тривожності, фрустрації, зниженню самообладання, вольової саморегуляції та відчуття самотності; високий рівень вольової саморегуляції обумовлює збільшення наполегливості, рівня опору стресовим ситуаціям, зниженню рівня інтернет-залежності та стану депресії.

Отже, інтернет-залежність негативно впливає на емоційно-вольову сферу (збільшення рівня тривожності, агресивності, фрустрації, зниження вольової саморегуляції, рівня стресостійкості), це призводить до ряду негативних тенденцій у особистому житті та у взаємовідносинах з оточуючими.

Таким чином, можна стверджувати, що тільки наполеглива та всебічна робота батьків, вчителів та психолога може сприяти зниженню залежності від інтернету, при загальному психічному розвитку особистості підлітка.

Література

1. Айвазова А.Е. Психологические аспекты зависимости / А.Е. Айвазова. – СПб. : Речь, 2003. – 120 с.
2. Войскунский А.Е. Актуальные проблемы психологии зависимости от Интернета / А.Е. Войскунский // Психологический журнал. - 2004. - № 1. - С. 90-100.
3. Егоров А.Ю., Игумнов С.А. Расстройства поведения у подростков: клинико-психологические аспекты / А.Ю. Егоров, С.А. Игумнов. - СПб. : Речь, 2005. - 436 с.
4. Зависимое поведение. Механизмы формирования и методы коррекции / Н. Г. Идрисова — Москва, ИИКЦ "Эльф-3", 2005 г.- 176 с.